

Caracterizarea personajelor basmului cult "Harap-Alb"

În "Harap-Alb", Ion Creangă porneste de la modelul popular, reactualizează teme de circulație universală, dar le organizează conform propriei viziuni, într-un text narativ mai complex decât al basmelor populare. Caracterul de Bildungsroman al basmului presupune parcurgerea unui traseu al devenirii spirituale (concretizat întrecerea probelor) și modificarea statutului social al protagonistului.

Personajele (oameni, dar și ființe himerice cu comportament omenesc) sunt purtătoare ale unor valori simbolice : binele și răul în diversele lor ipostaze. Învingătoare sunt forțele binelui.

Harap-Alb nu are puteri supranaturale și nici însusiri excepționale (vitejie, darzenie, istetime) dar dobândește prin trecerea probelor o serie de calități psiho-morale (mila, bunătatea, generozitatea, prietenia, respectarea jurământului, curajul) necesare unui împărat, în viziunea autorului.

Sensul didactic al basmului este exprimat de Sfânta Duminică : "Când vei ajunge și tu mare și tare, îi caută să judeci lucrurile de-a fir a păr și vei crede celor asupriți și necajiti, pentru că ști acum ce e necazul".

Numele personajului reflectă condiția duală : rob, slugă (Harap) de origine nobilă (Alb) iar sugestia cromatică al-negru, traversarea unei stări intermediare (inițierea) între starea de inocență (negru) și "învierea" spirituală a celui ce va deveni împărat (alb).

Schimbarea numelui reprezintă începutul inițierii spirituale, unde va fi condus de span. "Răutatea" spanului îl va pune în situații dificile, al căror traversare implică demonstrarea unor calități morale necesare atunci când va fi "mare și tare".

Spanul nu este doar o intruchipare a răului, ci are și rolul inițiatorului, este "un reu necesar". De aceea calul nazdravan nu-l ucide înainte ca inițierea eroului să se fi încheiat. Nu doar naratorul, ci și personajele par a avea cunoștința de scenariul inițiativ pe care trebuie să-l traverseze protagonistul.

Eroul este sprijinit de ajutoare și donatori : ființe cu însusiri supranaturale (Sfânta Duminică) animale fabuloase (calul nazdraval, cămila furnicilor și a albinelor), fături himerice (cei cinci tovarasi) sau obiecte miraculoase (aripile cărașelor, smicele de măr, apă vie apă moartă).

Specific basmului cult este modul în care personajele se individualizează prin limbaj.

Ca orice basm, "Harap-Alb" pune în evidență idealul de dreptate de adevăr și de cinste.

Caracterul (personajul) lui Harap-Alb este în același timp o pildă pentru toți tinerii neinițiați ; căci, în fond, Ion Creangă a plecat de la un simbol și a creat un tip-tipul adolescentului.